

Анатолій Бурдейний
Олександр Лісняк

КЕСАРІЙ БІЛИЛОВСЬКИЙ – ЄВРЕЙ З УКРАЇНСЬКОЮ ДУШЕЮ

У своїй малій автобіографії Григорій Нудьга написав: «Якщо матиму час і здоров'я – то згодом напишу спеціальні спогади про літературний Харків»¹. На превеликий жаль, не вистачило ні часу, ні здоров'я – залишилися лише коротенькі записи. Серед них виділялися записи про необхідність обов'язково подати твори Кесарія Білиловського і Володимира Александрова у 2-томнику «Пісні та романси українських поетів»². Очевидно, Григорій Нудьга під час навчання у Харкові познайомився з людьми, які знали обох цих людей і він мав за моральний обов'язок зробити все, щоб їхні імена були згадані у сучасному збірнику.

Якщо прізвище Александрова ще часом згадувалося, хоча б з огляду на його громадську діяльність у Харкові, де навколо нього гуртувалася місцева українська громада, а оселя по вулиці Великій Сумській була своєрідним українським культурним центром³, то Білиловський, якому належать спомини про В. Александрова в «Складці» (Харків, 1893), удостоївся лише короткої згадки у літературній енциклопедії.

¹ Нудьга Григорій : біобібліографічний покажчик / [упоряд. В. Івашківа, Р. Марківа, А. Вовчака ; передм. Р. Марківа] ; Львівський національний університет імені Івана Франка, Кафедра укр. фольклористики ім. Ф. Колесси ; Фондація ім. Г. Нудьги. – Львів, 2007. – С. 146.

² Пісні та романси українських поетів : у 2 т. / Упоряд., вступ. ст. і приміт. Г. А. Нудьги ; редкол.: М. П. Бажан та ін. – К. : Рад. письменник, 1956. – Т. II. – С 150, 198.

³ Андронova Л. Г. Александров Володимир Степанович / Л. Г. Андронova // Літературна Харківщина. – Х., 1995. – С. 15.

А між тим у сучасних умовах для української культури це є дуже важлива постать. Відомо, що процес інтернаціоналізації культури проходить не лише через її проникнення в інші культури, що так переконливо на прикладі української пісні показав Григорій Нудьга [4], але й через творення цієї культури представниками інших народів. Часто художнє переосмислення буденних явищ людиною з іншою ментальністю, такий собі погляд збоку, дозволяє по-новому розкрити культуру народу. Власне, багато в чому саме у творах Кесарія Білиловського наша культура розкривається по-новому.

Кесарій Олександрович Білиловський народився 20 лютого 1859 р. в селі Стополівці Золотоноського повіту на Полтавщині. Освіту здобував в полтавській гімназії. З роду єврей, він, зростаючи серед українського народу, щиро його полюбив і вважав себе за українця. Ще замолоду, маючи яких 17 років, Білиловський друкує свої українські поезії в Галичині. Освіту здобував у Дерптському (нині – Тартуському), Лейпцизькому, Віденському, Ієнському університетах. Доктор медицини. Працював лікарем у Сибіру, Петербурзі, Митаві (тепер – Єлгава). З 1892 р. жив у Петербурзі, де випускав альманах «Складка» (1896, 1897). У 1905 р. за участь в антиурядових маніфестаціях заарештований. З 1910 р. працював лікарем-інспектором у Таврійській губернії. Після 1917 р. жив у Сімферополі, з 1925 р. – в Ірані, де працював лікарем. Пізніше переїхав до Франції, де перед вибухом Другої світової війни звертався до Дмитра Дорошенка, прохаючи його зредагувати до друку збірку його творів, яку він хотів видати власним коштом. Там же, у Франції і помер. Григорій Нудьга подає рік смерті – 1934, а в літературній енциклопедії – 1938. Місце поховання, на жаль, не відоме.

Писати Кесарій Білиловський почав з 1876 р., публікуючи спочатку свої поезії та переклади у коломийській «Ниві», «Науці» та інших москвофільських часописах, але незабаром, краще зрозумівши галицькі відносини, перейшов до органів національно-українського напрямку і став писати до «Світа», «Зорі», «Дзвінка», «Складки», часто використовуючи псевдоніми: Цезар Білило, Іван Кадило, Ольгин, Цезарко та ін. Поетичні твори його часто

іронічні, з нахилом до дидактизму і антитез. Григорій Нудьга помістив у виданні «Пісні та романси українських поетів» два твори Білиловського. Це дуже популярний свого часу на Наддніпрянщині романс «Дайте бо жить» («В чарах кохання») та «Моя пісня», музику до якого написав Микола Леонтович.

Крім того, Кесарій Білиловський під час служби у Сибіру російською дописував у «Сибирском Вестнике», «Сибирской жизни» та інших виданнях.

Окрім оригінальних поезій, Кесарій Білиловський перекладав українською мовою твори німецьких письменників: Боденштедта, Гете («Герман і Доротея»), Шіллера («Пісня про дзвін» у «Складці», 1887 р., Нирець в «Зорі», 1893 р.). Переклади німецькою мовою з Шевченка надруковані в «Theater und Intelligenzblatt in Leipzig».

З сумом можна констатувати, що повна бібліографія творів Кесарія Білиловського до цього часу відсутня.